

Naujienu Antroji Dalis

NR. 938

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXV METAI

Dienų skeveldros

I.

Sklaistau "Mažąją Lietuviškąją Tarybinę Enciklopediją" (II tomas, Vilnius 1968 m.). Berašydamas apie pirmąjį tomą pasigedau žinių apie budelius stribus. Dabar jau jie prisistato. Tai, atsiprašant, "liaudies gynėjai", kuriuos redakcija šitaip apibūdina:

"Ginkluotų darbo žmonių, po didžiojo tėvynės karo kovojusių su buržuaziniais nacionalistais, imperialistinių valstybių šnipais ir diversantais, dalyviai".

Kiek bus buvusių tų stribių, tikslaus skaičiaus nepaduoda. Vienų viena statistika: "1945-46 kovoje su buržuaziniais nacionalistais žuvo apie 9 "stribių".

Dar pastaba: stribams 1945 m. rudenį priklausė daug okupantų elito, kaip tai 200 komunistų ir 1600 komjaunuolių. Stribių būta kiekviename valsčiuje. "Tiesos" žiniomis, atskiruose valsčiuose būta mažiausia iki 100 stribių. Enciklopedijoje rašoma: "įveikus klasinį priešą, likvidavus išnaudotojiškų klasių likučius, nuslopinus užsienio imperialistų inspiruotą politinį banditizmą", stribių veikla buvo nutraukta. Kas metai? Ogi enciklopedijos žiniomis, 1951-54 m.

Vadinasi, partizanų kova už tautos laisvę ir gyvybę bus trukusi ištisus 10 metų!

II.

Antrame Enciklopedijos tome, matyt tremties spaudos veikiami, redaktoriai nebemini kur ir kas šiame ar aname kaime nužudyta kaip Maskvos talkininkai.

Beje, pirmame tome nėra žodžio Hitleris, antrame tome be kitų nėra sąvokos kultas.

Anot to posakio, laikas eina visą laiką ir jis Enciklopedijoje lyg laikrodyje lengva atsekti. Ana, Miškinis mokytojas ligi 1948 m., o jo "Eilėraščiai" pasirodė 1960 m. Aišku, tas tuščias tarpas prabūta "broliškoje" rusų respublikoje, mūsiškai kalbant, Sibire. Štai Mackonis Rapolas, anot enciklopedijos, 1943-45 kalėjo Stutthof'o konc. stovykloje, iki 1952 m. gyveno Lenkijoje. Nuo 1956 gyvena Vilniuje... Vadinasi, 4 metai prabūta ten, kur ir Miškinio. Ties Kėkštu Juozu minimą "už dalyvavimą rev. judėjime buvo kalinamas...". O "II pasaulinio karo metais tarnavo V. Anderso armijoje". O kur poeto būta tarp šių metų? Negi J. Karosas nežinojo, kad Kėkštas "kaip Vakarų buržuazijos agentas" nuėmistas 8 metams Vietlago (rūstaus kaceto).

III.

Kėkštas, Enciklopedijos žiniomis, nuo 1959 gyvena Varšuvoje. Kodėl ne Vilniuje? Enciklopedijos skiltyse esama ir daugiau "pabėgėlių nuo rusiškojo komunizmo", kurs slegia okupuotąją Lietuvą. Ateinant sovietinei okupacijai (J. Jurginio žiniomis, nacionalistų nužudytas) Vronas atsidūrė Lenkijoje. Tasai pat muzikas Antanas Karužas, o buvęs bolševikmečių Vilniaus miesto burmistras K. Drutas, atsisakęs aukšto posto planavimo komisijoje, 1946 m. pasitraukė irgi į Lenkiją.

IV.

Savotiška mįslė yra pokarinis Maskvos žaidimas su lenkais. Štai 1950-54 m. Pabradėje officiozo pareigas ėjo ne "respublikos" kalba, bet lenkų kalba "Czlowiek Pracy". Tasia pat Nemenčinėje. 1950-61 m. rajono officiazu buvo rusų kalba leidžiami "Lenino priesakai".

V.

Komunizmo slegiamas žmogus niekad nėra tikras dėl savo rytojaus. Net toks Pranskus (žaliojis) "asmenybės kulto sąlygomis" 1939 anot Enciklopedijos "neteisėtai represuotas ir iki 1947 m. kalintas. O toks "karo veikėjas" V. Putna, "neteisėtai represuotas asmenybės kulto sąlygomis" žuvo. "Reabilituotas". "Revoliucinio judėjimo dalyvis" Petniūnas (į partiją įstojęs 1918 m.) "asmenybės kulto sąlygomis" 1937 m. nuėmistas 5 m. kalėti (Petniūnas buvo pabėgęs iš Lietuvos). 1946 m. parsisūsdintas į Lietuvą, 1949 m. vėl represuotas. 1950 amnestuotas ir t. t.

VI.

Ko ne kiekvienas Enciklopedijos puslapis dvokia krauju. Ir nevirtimi. Ir iš širdies gaila lietuvių mokslininkų, kurie įkinkyti į okupantui naudingą enciklopedinį darbą. Dar kitą kartą grįšime į Enciklopediją. Šiandieninį pasivaikščiojimą laikime kaip prasidėjo stribais. Bene užpernai "švyturyje" buvo užuomina ar nevertėtų išleisti vad. "Liaudies gynėjų" istorija. Buvo pradėti medžiagos rinkimo darbai. Ir kas? Buvę stribai jau baidosi savo veido. Žymi dalis mirė beprotnamiuose. Daug nusizudė, ar kitaip kaip išėjo iš rikiuotės. Ana, baigęs stribo karjerą ir perėjęs į poetus Vincas Giedra "Literatūros ir Meno" puslapiuose šaukia:

Šaukiu aš,
keikdamas tėvą ir motiną,
tartum prieš gimdamas
būčiau apgautas,

BARBORA RADVILAITĖ

Didžioji Lietuvos kunigaikštienė ir Lenkijos karalienė

Apie šią didžiąją lietuvaitę — Barborą Radvilaitę, jos mirimo 418 metų sukakties proga nelenkai prisiminė kaip ir dera apie savo karalienę įmanomai palankiomis varsomis, iškeldami jos taurų charakterį ir nebe visiškai slėpdami, kiek ši didžioji lietuvaitė gavo iškesti nuo Lietuvos sąjungininkų lenkų.

Chicagos lenkų dienraštis perspausdinęs KAI patiektą rašinį "Barbara Radziwiłłowa, W. Rocznice Zgonu" (Barbora Radvilaitė: Jos mirimo metinėms), rašo:

Apdovanota nepaprastu grožiu, žavinčiomis akimis — kaip kad skaitome anų laikų šaltiniuose — Barbora Radvilaitė naudojosi milžinišku pasisekimu, žadindama jaunų ir senų vyrų aistringus jausmus. Nors išgyveno vos tris dešimtis metų, jos dalia domisi netik istorikai, bet lygiai ir poetai.

Nes tikrai nepaprasta buvo jos istorija. Gimusi 1520 metų gruodžio 6 d., ji buvo paskutinis kūdikis Vilniaus kašteliono ir didžiojo Lietuvos etmono Jurgio Radvilos.

Vos sulaukusią 16 metų ją

apvesdino su žymiai už ją vyresniu Stanislovu Goštautu, Naugardo, vėliau Trakų vaivada. Magnatų Goštautų giminėje Radvilos troško rasti sau sąjungininkus prieš karalienę Boną, kuri išdo naudai energingai siekė atgauti Lietuvos galingųjų valdovų užgriebtas karališkas žemes. Barboros Radvilaitės vyras pasimirė 1542 metų gale, kaip paskutinis savo giminės ir pagal Lietuvos teisę visa jo nuosavybė atiteko išdui.

Karalaitis Žigimantas Augustas, tuo metu buvdamas Lietuvoje, užvažiavo į Goštautų rezidenciją Geranonis (Geranojn) tariamai atsiimti jam po Goštautų atitenkančias vertybes. Tačiau atkakliai kartojami gandai skelbė, kad karalaitis nebūdamas laimingas savo nesena santuoka su Elzbieta Habsburgiete, čia atvažiavo susižavėjęs Trakų vaivadienės nepaprastu gražumu ir laisvais papročiais. Matomai, tuomet Geranonyse užsimezgė Žigimanto Augusto romanas su Barbora Radvilaitė. 1545 metais mirus jo žmonai Elzbietai, Žigimantas Augustas apsigyveno Vilniaus pilyje, kai tuo tarpu Barbora Radvilaitė drauge su savo motina apsigyveno Radvilų rūmuose, esančiuose gretimais karališkosioms pilies. Tų laikų kronikoje atžymėta, kad karalaitis "pradėjo prie jos vaikščioti naktimis, įsakdamas jam padaryti praėjimą iš pilies į jos dvarą ir būdavo pas ją dažnai ir apie tai buvo girdėti visoje lenkų ir lietuvių žemėje".

Kai 1547 metų vasarą Barbora pasijuto esanti padėtyje, Radvilos privertė kad Žigimantas

(Nukelta į 2 psl.)

tartum pirma jie turėjo pranešt man, kad viskas žemėje laikina, laikina, lai-ki-na!

Į stribus šis "tarybinis patriotas" įstojo 15 metų amžiaus. Jis pats rašo: Nors buvau gimnazistas, bet svarbesnių politinių ar ūkinių kampanijų metu tekdavo palikti klasės suolą ir ištisas savaites gyventi suirutės draskomame kaime, nežinant iš kurios pakrūmės ar namo į tave pykstelės.

Išlandžiojom su draugais visas apskrities girias. Išklampojom visus klastingus liūnus. Numindėm beveik kiekvieną slenkstį. Bagindavom vykdyti prievoles, organizuodavom raudonąsias gurguoles kartais patys kuldavom užsispyrusių didžia-

laukių javus, steigdavom rinkiminius punktus ir juose dirbdavome. Bėgiojom nuo banditų (suprask partizanų) ir patys juos vejojom. Suvalgėm kalnus vaišingųjų dzūkų duonos tuos kalnus užpildami naminės kūdromis...".

Kaip rašytojas V. Giedra rašo: "Troškau mokytis, bet sunkių įtemptų mėnesių ir metų buvau išsekęs". Krauju suteptos rankos, išžudytų žmonių kancija ir klyksmas stribams neduoda ramybės. Anot V. Giedros "Regėjimo" ir "sapno nėra ramaus":

Išsekintas nemigos,
auštant pasiekiau ribą,
kur susilieja
sapnai su realybe...

J. Cicėnas

ANTANAS VADOPALAS

LIETUVIŠKI ANTROPOLOGINIAI TIPAI

(Tęsinys)

Kromanjonai

Lietuvių Enciklopedija (4—116 psl.) Kromanjonais vadina aukšto ūgio, krėsnaus stoto individus su labai ilga ir plačia kaukole, plačiu veidu, stačia kakta, gilia nosies šaknimi ir labai žemų orbitų. Webster (629 psl.) prideda: "ir giliom akim". Enc. Brit. (6—737) rašo, kad "kromanjonų didelė kaukolė, didesnė nei modernaus žmogaus". Reikia pridėti, kad Lietuviuose matomų kromanjonų daugelis turi silpnai išvystytas nosis ir daugelis yra garbanotų stingrių plaukų.

Dabar Pietų Afrikos paleolito fosiliniai radiniai primena kromanjonų formas (K. Saller, 1949, Art. 87 p., kaukolės Springbok, Cap Flats ir kt.).

Paleolito (40.000—20.000) laikais kromanjonų gyventa šiaurės Afrikoje. Griaučiai Ali-Bacha yra kromanjonų. Kaukolės Afalon, Alžiras artimi kromanjonų (K. Saller, 1949, Art. 102 psl.).

Senieji Europos fosiliniai kromanjonai rodo antropologinę sąją europinio žmogaus — kromanjono su primigenu — Neandertalio žmogumi. K. Saller (1949, Art. 104 psl.) rašo: "iš europinių rasių tik mezokefalai kromanjonai yra lyg tarpinis junginys moderniojo žmogaus su primigenu. Pvz. paleolito kromanjono iš Predmost, Moravija ūgis labai žymus — 185 cm., kaukolės talpa iki 1700 ccm., kaukolės ilgos ir plačios, veidas platus ir gan žemas, negilios orbitos, siaura nosis".

Oberkasselio, Reino bas. iš

Magdalėnijų (apie 25.000—10.000 m. pr. Kr.) rasta labai primityvi ir grubi (laukinė, dikros formos, Wildform) kromanjono kaukolė yra labai storių kaukolės kaulų ir nepaprastai tvirtų raumenų pagrindo (Muskelansatz; K. Saller, 1949, Art. — 106 psl.).

Kromanjonai dar Orinjako laikais (apie 35.000—25.000 m. pr. Kr.) įkeliavo į Europą mažomis grupėmis iš įvairių pašalių, tad labai įvairių eksterjerų; tik Solutrijų bei Magdalėnijų laikais (apie 25.000—10.000 m. pr. Kr.) plačiai paplito, įsigalėjo ir dominavo Europoje.

Kada klimatinės sąlygos Pabaltijoje pasidarė pakenčiamos žmogui gyventi (apie 15.000—8.300 m. pr. Kr.) į Pabaltijo tundras pirmi įkeliavo kromanjonai iš artimiausių Vidurio ir Vakarų Europos sričių, sekdami paskui šiaurės elnių guotus. Ateivių, šiaurės elnių medėjų, grupės buvo neskaitlingos, skirtingų antropologinių eksterjerų ir nevienodos techniškos pažangos. Jų gyvenimo aplinka ir sąlygos buvo sunkios, nepalankios nuolatiniam apsigyvenimui ir tie medėjai buvę Pabaltijo neskaitlingi, dažnai tik laikini gyventojai. Gal todėl Lietuvoje ir Prūsijoje nerasta šiaurės elnių medėjų fosilinių žmogaus liekanų; rasta tik medėjų ginklai (M. Gimbutienė, 1956, Prehistory, 28 psl.).

J. Puzinas (Liet. Enc. 16—230 psl.) rašo, kad laikais 8.500—7.600 m. pr. Kr., kitur Pabaltijoje žinoma šiaurės elnių medėjų Lingby kultūra. Tai kultūrai būdingi raginiai Lingby tipo kirviai. Tokie kirviai rasta ir Prūsijoje Wildorfe, Sta-

lupėnų aps., Maurušaičiuose, Pilkalnio aps., Roester Wiesen, Lėčiaus aps. ir kt.

M. Gimbutienė (Liet. Enc. 15—269) rašo: "Vėlyvojo paleolito klajokliai, šiaurės elnių ir, kiek vėliau, laukinių arklių bei stumbrų medžiotojai, paliko rago, kaulo ir titnago dirbinių Rytprūsijoje ir Pietų Lietuvoje... Šiaurės elnio ragas su aiškiais piovimo žymėmis, rastas palei žemutinę Vyslą ties Kulmu, priskiriamas laikui apie 18.000 m. pr. Kr.; elnio ragas ties Papelkiais, Labguvos priklausio laikui apie 14.000 m. pr. Kr.; Opšrutuose, Pilkalnio kaulinis ietigalis yra lakotarpio apie 11.000 m. pr. Kr., o Gumbinėje rastasis yra 9.000 m. pr. Kr. Panašių rago ir kaulo dirbinių rasta ir Pietų Lietuvoje. Rytprūsijai ir Lietuvos rago bei kaulo dirbiniai yra panašūs į Šlezvig - Holsteine, šiaur. - vak. Vokietijoje rastus dirbinius vadinamos Ahrensburgo kultūros, ir į Vakarų Europos magdalėninės kult. įrankius". Apie Lietuvos ir Prūsijos šiaurės elnių medėjų sprendžiama iš šiaurės Prancūzijos "magdalėninės kultūros fosilinio žmogaus; šiaurės elnio medėjų kultūra Pabaltijoje iš viso nesiskiria nuo Hamburgo ir Magdalėninės kultūros (M. Gimb. 1956, The Prehistory, 25 psl.).

Su šiaurės elnių kultūra į Pabaltiją įkliuvę tik dalis kromanjonų — rupieji kromanjonai. Kita dalis — grakštieji kromanjonai, į Pabaltiją atsikėlę su Dunojaus žemdirbių, Juostinės keramikos kultūros, invaziją į Vyslos ir Prieglos baseinus apie 4.000—2.800 m. pr. Kr. Trečioji kromanjonų banga — falai, atsikėlę su Pirmosios šiaurės žemdirbių (Piltuvėlinės ker. kult.) invazija apie 3.500—2.800 m. pr. Kr. Gal buvusi ketvirtoji kromanjonų tavastų banga ir Kaspijos sričių.

Manoma, kad kromanjonai kalbėję aglutine hamitų grupės kalba. Websteris (1958, 1110 psl.) rašo, kad 16 amžiuje išnykę guanchiai (guanchy) Kanarų salų gyventojai, buvę fiziniai panašūs į kromanjonus. Jų kalbos likučiai esą hamitų grupės, panašūs berberų kalbai.

Kromanjonų tipologija

Grupodamas visą paimtą tyrimui masę, individus su plačiu veidu, masyviu smakru, mezokefalus skyrčiau į kromanjonų variaciją

Kromanjonų variacijos yra kelios:

1. Rupus, tamsios pigmenta-

cijos, stora leptorrhine nosimi, vakariniai kromanj. — 44 indiv.

2. Rupus, šviesios pigment., daugelis silpnai išvystyta nosimi, rytiniai kromanj. — 32 indiv.,

3. Rupus kampuoto veido — 28 indiv.

4. Plačiom akių lomom — 36 indiv.,

5. Rupus dinariškų bruožų N 10 indiv.,

6. Falai — 20 indiv.,

7. Lieknūs garbanoti kom. — 29 indiv.,

8. Modernotų Uralo - kromanjonų bruožų — 39 individai.

Viso 238 individai arba 11,27 nuošimčiai tautinės masės, paimtos tyrimui.

Rupieji sarstelėjusios pigmentacijos kromanjonai

Mezokefalas plataus veido su žymiu išsikišančiu skruostikaulio lanku, storoka leptorrhine, kiek didesniu akių rutuliu skyrčiau į atskirą antrop. grupę. Pavyzdį ėmiau iš G. F. Scott Elliot, 1925, Prehistoric Man, 168 psl. nuotraukos.

J. B. Sparks (Histomap of Evolution) tokią grupę vadina Šiaurės Elnių medėjų prancūziškąja variacija "French Cromagnon of the Reindeer Age". Priskaičiau viso 44 individus.

Vieni jų yra tamsesnės pigmentacijos, stambios leptorrhine nosies, kiek didesnių lomų akys, stingrių sarta berų plaukų tipo šlepavičius, M., Trečio-kas Alb., Zukauskas A. Tos pat grupės yra: Bulota A., Bublys A., Dargis V. mons., Kaisevičius J., Meieris Fr., Motiejūnas Jz., Petronis Jz.

Kiti rupieji kromanjonai yra brunetai garbanotų plaukų, stambia leptorrhine nosimi tipo Jasėnas, K., Pažemėnas Jz., Račiūnas A. Kiti to tipo yra: Baltrušaitis Jrg jn., Bugailiškis F., Ivanauskas Vl., Kraujalis P., Maceina A., Riškus A.

Tretieji rupiųjų kromanjonų yra šviesios pigmentacijos, storoka neilga leptorrhine, stingrių, kartais garbanotų, plaukų tipo: Albavičius Ig., Deksnis A., Ginkus Jz., kito to tipo yra Brazys T., Burba A., Dargis V. Marien., Jasaitis D., Kreivėnas Jz., Mendelis A., Merkelis A., Michelsonas S., Milius J. K., Skipitis R., Šalkauskas Alg., Šimoliūnas A., Valonis A., Vileišis A., Vileišis V., Žoromskis K.

Kiti rupiųjų kromanjonų yra mažiau ryškių bruožų: Jatulis P., Lenkėja, Lapelis P., Pipiras Jn., Sleževičius M., Sulcas T.

(Nukelta į 3 psl.)

BARBORA RADVILAITĖ

(Atkelta iš 1 psl.)

Augustas ją vestų. Nors su-tuoktūvės įvyko didžiausioje paslapyje, žinios apie karalaičio ryžtą pasklido visame krašte, iššaukdamas bendrą šlėktos (hajorų) nepasitenkinimą. Nepaisant aiškiai jam rodomos neapykantos, Žigimantas Augustas pasiliko ištikimas šalia savo žmonos.

1548 m. balandžio mėn. 1 d. mirė karalius Žigimantas I Senasis ir Žigimantas Augustas užėmė tėvo valdžią. Tuomet jis oficialiai pristatė Barbora kaip savo žmoną ir siekė jos vainikavimo. Tas siekimas sukėlė audrą seimuose, pasigirdo net balsų, reikalaujančių, kad Žigimantas Augustas atsisakytų karūnos.

Karalienė Bona po savo bergždžių pastangų priversti sūnų nutraukti santuoką su Barbora, susikrimitusi apleido Krokuvą ir išsikėlė į Mazūrus (Mazowsze). Žigimantas Augustas, gilaus jausmo numylėtai Barbora stiprinamas, sumaniai nors ir lėtai švelnino įsisiūbavusias nuotai-

kas ir ištvermingai privedė iki Barboros apvainikavimo.

Vainikavimas įvyko Vavelio katedroje 1550 m. gruodžio 7 d. Barbora tada jau buvo mirtinai serganti ir skaitytasi su artėjančia jos mirtimi. Mirė 1551 m. gegužės 8 dieną.

Karalius Žigimantas ir po Barboros mirties teberodė savo didelio prie jos prisirišimo jausmus. Nenorėjo žmonos laidoti Vavelyje, kur ji kol gyva nebuvo mėgiama. Mirusios palikus jis ryžosi sudėti Vilniaus katedroje. Gegužės 25 dieną gedulinga kondukta iš Krokuvos iškeliavo į Vilnių, kur atvyko 1551 m. birželio 24 d.

Karalius visą laiką lydėjo kondukta tai pėsčias, tai raitas, nuoširdžiai apraudodamas mirusią žmoną. Jos atminimui liko ištikimas iki mirties. Nors dėl dinastijos interesų trečią kartą padarė santuoką su Austrijos cecororiaus Maksimilijono II dukra Kotryna, iki pat savo mirties gėdavo Barboros. Dėvėjo visuomet juodus rūbus ir jo kambariai gedulo ženklai buvo išmušti juodu audeklu.

Ilgamečio BALFO pirmininko, prelado J. B. Končiaus knyga
ATSIMINIMAI IŠ BALFO VEIKLOS404 dideli puslapiai, daug nuotraukų.
Kieti viršeliai \$4.00, minkšti — \$3.00.

Įdomi knyga kiekvienam lietuviui, ypač tremtiniui. Geriausia dovana globėjui, siuntusiam siuntinius į Vokietiją ir kitas tremties vietas. Knygą pasiūsiu adresatui, jei pasiūsite čekį arba Money Orderį tokiu adresu:

N A U J I E N O S,

1739 So. Halsted Street, Chicago, Illinois 60608

LIETUVISKI ANTROPOLOGINIAI TIPAI

(Atkelta iš 2-ro psl.)

Rupus šviesios pigmentacijos kromanjonai

Mezokefalus su žymiai išsi-
kišančiu skruostikaulio lanku,
stingrių tiesių plaukų, nedide-
liais akių rutuliais skyriau į at-
skirą variaciją. J. B. Sparks
(Histomap of Evol., 1932) tokią
variaciją vadina Kaspijos žmo-
gumi. Enc. Brit. 19—257) švie-
sios pigmentacijos, plataus vei-
do, bet apvalios kaukolės. Pa-
našius individus vadina Tavas-
tais.

Kaspijos arba tavastų krom-
anjonų priskaičiau 32 indivi-
dus.

Vieni jų apvalesnio veido ir
silpnės leptorrhine tipo Čibi-
ras K., Galvydis - Bykauskas J.,
Čiziūnas V.

Kiti jų yra ilgesnio veido ir
storesnio leptorrhine tipo Či-
žauskas Jn., Stančius P., Že-
maitis V.

Kiti kromanjonai tavastai
yra: Bružikas Jn., Čižauskas Jz.,
Giedraitienė S., Gužas P., Jasai-
tienė S., Juzumas V., Karalius
J. A., Karalius P., Lapėnas J.,
Mačernis Jz., Masiulis B. J., Ma-
tulailis Jz., Meškauskas Jz. Dr.,
Mikuckis Jz., Nauburas E. M.,
Narkeliūnas D., Sleževičius K.,
Šniukšta P., Švedas Jn., muzik.,
snj., Varkala Jz., Vaznelis Jn.,
Verba, Vienuolis A., Vilčišis Jn.,
Žilinskas T., Žvejys.

Tamastų krom. eksterjerai:
stingrūs tiesūs plaukai ir akių
nedideli rutuliai, yra eksterje-
rai būdingi ir Azijos rasėms.
J. B. Sparks (The Hist. of Evol.)
rašo, kad Kaspijos kromanjo-
nų dalis yra emigravę į Mon-
goliją ir sumišę su aborigenais.
Tavastai kromanjonai, gali būti,
yra imigravę į Pabaltijį ketvir-
tąja kromanjonų banga kartu
su skity persais.

Šviesaus kampuoto veido kromanjonai

Atskira kromanjonų variaci-
ja yra grupė individų, daugia-
sia šviesaus ir kampuoto veido.
Viso priskaičiau 28 individus.

Vieni jų yra grubesnių bruo-
žų tipo Milaknis A., Šakalys R.,
Vilčinskis J.

Kiti jų yra kiek grakštesnių
bruožų tipo Aleksis A., Činikas
P., Petrėnas J.

Kiti kampuoto veido yra
Aleksa A., Alsėka D., Augusti-
navičienė A., Borevičius J., Ge-
gužis Jrg., Gražulis B., Gugis
K., Katkus M., Kulpavičius A.,
Lalis A., Liustikaitė J., Motu-
zas F., Norkūnas M., Petrika A.,
Pikturka V., Plechavičius P.,
Raila St., Šliupas Jn., Tubelis
Jz., Urbonas Ig., Urbonas V.,
Valiukienė S.

Kromanjonai plačiom akių lomom

Į atskirą variaciją išskyriau
36 individus su plačiom ir gi-
liom akių lomom.

Vieni jų turi tvirtą smakrą ir
ryškiai tankias bruvis tipo Ka-
zėnas H., Liepas S., Mačiulis V.

Kiti jų yra garbanotų tipo
Juška R., Strimaitis Jn., Strum-
skis K.

Tretieji yra brunetai tipo Kai-
riūkštis J. P., Matulaitis And.,
Mažonas K.

Ketvirtieji turi niūrų žvilgį:
akių rutuliai aukštai po antakių
briaunom tipo Deksnys A.,
Dluskis B., Ušinskas S.

Penktieji yra siauro veido ti-
po Dargis Jrg., Galvydis-By-
kauskas K., Gintalas P.

Kiti individai plačių lomų va-
riacijos yra: Cicėnas Jn., Da-
linkevičius Jz., Eimutis Pr., En-
dziulaitis V., Kodaitis B., Kruli-
kas K., Kubilius Jz., Kupčiūnas
K., Laucius Jz., Puikūnas Jn.,
Rajys Jon., Rastenis N., Sanda-
vičius M., Sasnauskas Č., Sen-
kus K., Sližys Pr., Šimutis L.,
Tomkiūtė V., Vaitonis P., Vy-
gantas V. P., Vosyliūtė P.

Dinariškų bruožų kromanjonai

Individus ištįsusio ir kartu
plataus veido, ryškių juodų brū-
vių, plačia ir sekliu akių loma
skyriau į atskirą variaciją di-
nariškų bruožų kromanjonų ti-
po Brazinskas Jz., Maliauskis
A., Rudokas A. Priskaičiau 10
individų. Kiti tos variacijos
yra: Aleksandravičius A., Ba-
naitis K. V., Grabau Jz., Klima-
vičius K., Stasiūnas Jz., Tamo-
šaitis A. dail., Vainauskas Al.

Variacijos priklausomybė nei-
aiški. Platus veidas, plati akių
loma, daugelio kramė 1:1, lei-
džia variaciją skirti kromanjo-
nams. Veido ilgis ir ryškios tan-
kios brūvys yra dinarių. K. V.
Banaitis ir Tamošaitis A. dail.,
yra brachikefalai. Jei ir kiti
variacijos individai būtų bra-
chikefalai, šią variaciją galima
būtų skirti prie dinarių, kaip
atskirą jų variaciją.

Falai

Mezokefalus plataus ir kam-
puoto veido, rėsnų (mėsingų,
raumeningų) bruožų, neaukš-
tos kaktos, mezorrhine arba
trumpa leptorrhine nosimi, dau-
gelis jų žvainūs (akių rainelė
depigmentuota iki baltai mėly-
nos spalvos), skyriau į atskirą
falų variaciją. Falų priskai-
čiau 20 individų.

Vieni jų kampuoto, neilgo vei-
do, mezorrhine nosimi tipo
Macelis A., Ramūnas - Paplaus-
kas, Talevičius Z. Tos grupės
yra Chaplikas H., Marijošius V.,
Matjošaitis S., Merkys A., Mike-
lėnas Jk., Mizara R., Roe-
meris M.

Kiti falai yra labiau domesti-
kuotų bruožų, dažnai plona me-
zorrhine, tipo Mošinskis V., Re-
meika Jn., Šepetys Jn. Kiti tos
grupės yra: Bruvelaitis Jrg., Da-
činskis Jz., Dailidė A., Mošins-
kis A., Savaitis Jrg., Sužiedėlis
A., Šliupas V.

Liekni, garbanoti kromanjonai

Individus grakščių bruožų,
tamsiai rusvų garbanotų sting-
rių plaukų, ryškių brūvių, sky-
riau į lieknųjų kromanjonų va-
riaciją.

Lieknieji kromanjonai yra
trečioji kromanjonų banga į
Pabaltijį neolito žemdirbių in-
vazijų laiku įsiveržę su Duno-

jaus Juostinės keramikos kul-
tūros žemdirbiais. Tipišku Du-
nojaus kromanjonu teikiamas
Rumunijos kom. prezidentas
Ceausescu N.

Lieknųjų garbanotų krom-
anjonų priskaičiau 29 indivi-
dus.

Vieni jų kiek trumpesnio vei-
do tipo Dičiūtė A., Dineika K.,
Dineika V.

Kiti jų yra grakščių domesti-
kuotų bruožų tipo Jacynienė
H., Kesiūnaitė D., Stašinskis V.

Tretieji yra kiek platesnio,
dikros bruožų veido tipo Užda-
vinys V., Vilkaitis Jn., Žu-
kas K.

Ketvrti yra stambesnių bruo-
žų tipo Kazickas Jn., Kleiva A.,
Zubkus Jz.

Kiti grakštieji kromanjonai
yra: Elsbergas Br., Graužinienė
E., Grušas Jz., Indrišiūnas
Jl., Jarkūnas Ig., Kęsgaila S.,
Morkūnas S., Joerg Ir., Norei-
ka L., Ruginis Kl., Snarskis P.,
Steponaitis V., Sugintas B., Šal-
timieras P., Urmonas Jz., Vai-
cekauskas L., Vaišnoras Jz.

Moderuotų Uralo - kromanjonų variacija

Saikingų, moderuotų bruožų
individus, kurių pigmentacija
yra kaip Uralo rasės, bet bruo-
žai yra domestikuoti, nėra dik-
ros ekstremai, veido plotis yra
vidutinis, stotas ir kramė nėra
masuvūs, skyriau į atskirą va-
riaciją. Jų antropologinė pri-
klausomybė nėra aiški, ar skir-
tina kromanjonams, ar Uralo
rasei. Pagal pigmentaciją (bė-
rai raudūs plaukai, kūno raus-
va oda, veidas tamsiai raudon-
as) ir akių viršutinio voko
klostų, variaciją, galima būtų
skirti Uralo rasei. Bet saiki
leptorrhine nesiderina Uralo sto-
rai, aukšta ketera, nosiai ir Ura-
lo rasės dikros ekstremiems
bruožams. Nuo kromanjonų
variacija skiriasi, kad nėra ma-
syvaus stoto, kramė nėra masy-
vi, veidas nėra platus.

Moderuotų Uralo - kroman-
jonų viso priskaičiau 39 indivi-
dus.

Vieni jų yra siauro veido,
garbanotų stingrių plaukų ti-
po Dovydenas L., Keturakis A.,
Šerkšnas A. Jiems panašūs yra
Dargis L., Luža J., Mačiūnas A.,
Paknys Jz., Šalūnas J. B., Še-
kevičius Jz.

Kiti jų yra siauro veido, tie-
sių stingrių plaukų tipo Griga-
lus J., Mačys V. S., Šimkus V.
Panašūs jiems yra: Gimbutas

Ši kaukė sukėlė praeivių susidomė-
imą New Yorko centro gatvėje. Šitaip
buvo garsinama viena paroda. Vy-
ro, pasislėpusio po kauke, veidas ma-
tosi langelyje tuoj po kaklaraiščiu.

Jrg., Gudjurgis Jz., Mažeika A.
P., Mažeika A. J., Šklėrius K.,
Valiūnas K., Žukauskas Jz.

Tretieji yra vidutinio pločio
ir garbanotų stingrių plaukų
tipo Juknevičius A., Kova Jn.,
Saulius M. Jiems panašūs yra
Mockaitis A., Špokas B., Šulas
Pr.

Ketvirti moderuotų kroman-
jonų yra vidutinio pločio veido
ir tiesių stingrių plaukų tipo:
Mantautas A., Starkus A., Švipas
V. Panašūs jiems yra Gaida-
mavičius J., Marijošienė K., Si-
rutavičius V., Starkus J. A.,
Trečiokas Jz.

Kiti moderuotų kromanjonų
variacijos yra Funkas A., Kri-
pas S., Šlepetyš Jn., Trakis A.,
Trečiokas Jk., Žmuidzinas Jz.

MAGIJA IGNALINOJE

Užkalbant nuo gyvatės, reikia
spiaudyti kampan pečiaus ir sa-
kyti tris kartus:

Saulė saule,

Upė upe,

Eik tu, gyvate,

Skradžiai žeme!

Paima Dievo karvytę ant ran-
kos ir klausia:

Petrai, Petrai,

Katram šone geri metal?

Kur ji nuskrenda, ten geri
metai.

Gyvai perkamas

Povilo Laurinavičiaus romanas

BE DRUSKOS

Kieti viršeliai — \$4.00, minkšti — \$3.50. 404 puslapiai.

Laurinavičiaus kūrinys sukėlė didelio susidomėjimo. Kny-
goj kelia aštrias gyvo gyvenimo problemas. Puikūs Lietuvos
vaizdai, gyvi pasikalbėjimai, skaudžios tikrovės problemos.

Romaną galima įsigyti arba užsisakyti NAUJIENOSE.

Prašome siųsti čekį arba Money Orderį tokiu adresu:
NAUJIENOS, 1739 So. Halsted St., Chicago, Illinois 60608.

TRYS DIDIEJI MAŽLIETUVIAI

Fricas Skėrys, Erdmonas Simonaitis (miręs) ir kun. Keleris Lietuvių Evangelikų Sinodo Bad Godesberge 1967 m. balandžio 23 d.

LIETUVIAI VOKIETIJOJE

Vasario 16 gimnazijos mokytojas Fr. Skėrys jo 50 metų amžiaus proga.

Vienas iškilesnių lietuvių evangelikų veikėjų tremtyje yra Vasario 16 gimnazijos mokytojas Vakarų Vokietijoje Fricas - Jonas Skėrys, kuris šiais metais liepos mėn. pradžioje atšventė savo 50 metų gimtadienį.

Fr. Skėrys visu 100 procentų klaipėdiškis, gimęs 1919 m. liepos mėn. 2 d. Kalėnų kaime, Lauksargių valsčiuje, Pagėgių apskr. Mokėsi Pagėgių Doneičio gimnazijoje, vėliau perėjo į Tauragės Mokytojų seminariją, kurią baigė 1940 m.

Gyvendamas Lietuvoje buvo šaulys ir trečiojo skyriaus ryšininkas Tauragės mokytojų seminarijos vietoje. Kelerius metus buvo ir tos seminarijos Jūrų skautų laivo vadu. 1939 metais lankė šventosios uoste buvimo kursus ir dalyvavo kelionėje burlaiviu į Liepoją, iš ten į Gotlando salą (Švedijoje); 1938 metais su laiveliu iš Panemunės prie Tilžės atplaukė į Aukštąją Panemunę, į ten buvusią tarptautinę stovyklą.

Baigęs Tauragės mokytojų seminariją, Skėrys, nuo 1940 m. iki 1941 m. mokytojavo Žemaičių Naumiestyje, Tauragės apskr. Atseit, Skėrys mokytojo darbą pradėjo prieš 29 metus. 1941 m. jis pasitraukė į Vokietiją ir mokytojavo repatriantų lageriuose. Vienerius metus jis mokytojavo Pietnemunės srityje, tačiau 1943 m. liepos mėn. buvo policijos išstremtas į vidurinę Vokietiją — Turingiją. Jis atrodė esąs nepatikimas načiams, buvo aiškus lietuvis, gynė lietuvių teises Klaipėdos krašte. Atsidūręs Bad Blankenburg miestelyje negavo valdiškoje mokykloje darbo, nors laisvai moka vokiečių kalbą. Vokietijoje jam išdavė svetimšalio pasą (Fremdenpass). Ligi karo pabaigos dirbo Telefunken firmoj kaip tarnautojas, o po to įvairiose įstaigose. 1953 m. jis pasišalinė iš Rytų į Vakarų Vokietiją ir iš-

kūrė Mannheim - Friedrichsfeld; 1955 m. balandžio mėn. 18 d. pradėjo darbą Vasario 16 gimnazijoje, joje dėstydamas vokiečių kalbą žemesnėse klasėse ir visose klasėse (ligi 9 kl. imtinai) tikybą evangelikams. (jie sudaro 25 nuošimčius visos gimnazijos moksleivių).

Fricas - Jonas Skėrys yra ne tik nepamainomas evangelikų jaunimo ratelio vadovas, bet ir darbšti asmenybė bendrinėje gimnazijos veikloje. 14 metų su gimnazijos vadovybe ir katalikų kapelionu ruošia Kalėdų Eglutės, kuriose atsilanko ir nemažas būrys vokiečių visuomenės bei netolimų darbo kuopų amerikiečiai kariai. Bent 7 kartus Skėrys buvo vyriausias tų Eglučių rengėjas - organizatorius — dabar Eglutės praveda gimnazijos vadovybė — katalikai ateitininkai ir evangelikų jaunimo ratelis.

Ne tik Eglučių, bet ir kitomis progomis apie Vasario 16 gimnaziją ir iš viso apie lietuvius, Lietuvą, jos likimą pasirodo gausybė straipsnių įvairių miestų vokiečių spaudoje. Šių metų Vasario 16 gimnazijos Joninių šventę aprašė net 7 laikraščiai ir įdėjo puikias nuotraukas. Čia vis Skėrio nuopelnas, nes jis vienintelis sugeba su vokiečiais laikraštiniškai palaikyti gerus ryšius. Nenuostabu, kad įvairių iškilnių metu gimnazijoje atsilanko iki 8 ar daugiau vokiečių žurnalistų ir bent keli foto reporteriai. Be to, ir jis pats parašo straipsnių vokiškai apie gimnaziją ir Joninių papročius Lietuvoje ir tuo būdu populiarina ne tik gimnazijos, bet ir lietuvių bei Lietuvos vardą vokiečių visuomenėje.

14 metų jis jau bendradarbiauja lietuvių spaudoje, ypač evangelikų leidžiamuose žurnaluose, pagaliau tiek pat metų Skėrys yra nariu lietuvių Evangelikų Liuteronų Vyriausios Bažnyčios Taryboje. Dar reikia paminėti, kad sukaktuvinininkas Ckėrys palaiko gerus ryšius su vokiečių evangelikų bažnyčia ir

AR KALTA RAUDONA SPALVA?

Raudona spalva yra viena iš stipriausių ir ryškiausių spalvų, ir gyvenime ji taip pat yra reikalinga kaip ir kitos spalvos. Tai ir nebūtų reikalo ją išskirti ir pasmerkti, nes ji yra lygi su visomis kitomis spalvomis. Bet tikrovėje vyksta priešingai. Girdisi balsų, kurie norėdami "paspiškuoti" kitokių įsitikinimų žmones, daro užmetimus, kad jie kadaise buvo pamilę raudoną spalvą. Dažnai primena, kad Rusijos revoliucijos laikais kairieji eisenose ir demonstracijose dalyvaudavo su raudonomis vėliavomis. Bet rimtai pagalvojus, argi čia buvo kas blogo? Reikia atminti, kad tais laikais įvairios tautos, išsilaisvinusios iš šimtmečių jas slėgusio carinio jungo, savo džiaugsmą išreiškė žygiuodamos su raudonomis vėliavomis. Tai buvo laisvės ir džiaugsmo simbolis. Ir tada su raudonomis vėliavomis demonstravo ne tik kairieji, bet ir dešinieji. O kad taip buvo, štai ką rašo Vincentas Liulevičius:

"... 1917 m. gegužės 1 d. Voroneže buvo didelės demonstracijos. Revoliucijos vėliavų spalva — raudona. Tad Voronežo ateitininkai dalyvavo demonstracijose taip pat su raudona vėliava, tačiau siekė tikslo". ("Ateitis", 1963 m. Nr. 4)

Bet šitas veiksmas, kad ateitininkai dalyvavo su raudonomis vėliavomis, tapo lyg ir "pamirštas", ir prikaičiojama tik kairiesiems. Man atrodo, kad jau seniai buvo laikas užmiršti, kas ir kur dalyvavo su raudonomis vėliavomis. Nesvarbu spalva, bet svarbu tikslas. O jų visų tuomet buvo vienodi tikslai, tai kova dėl Lietuvos laisvės.

su visais lietuviams evangelikais laisvajame pasaulyje.

1966 metais lankėsi JAV ir Kanadoje. Dalyvavo Pasaulio Lietuvių Jaunimo Kongrese Chicagoje ir Dainų šventėje. Aplankė evangelikų parapijas New Yorke, Chicagoje, Bostone ir Toronte. Tenai jis užmezgė labai puikius ryšius su vietiniais evangelikais ir darė pranešimus apie mūsų gimnaziją ir rodė skaidrių. Ta proga jis lankė ir kitus miestus kaip Clevelandą, Detroitą, Buffalo, Brockton ir t. t., visur kalbėjo susirinkimuose apie gimnaziją, jos džiaugsmus ir rūpesčius. Iš viso jis darė 12 pranešimų ir kalbėjo per 8 radijo stotis.

Nuo 1959 metų ligi 1968 m. Jis priklausė PLB Vokietijos Krašto Tarybai, dvejus metus buvo Krašto Valdybos narys (sekretorius ir išdininkas).

Šiuo metu be Skėrio sunkiai įsivaizduojama evangelikų veikla tremtyje ir ypač didelis jo įnašas į lietuviško kultūros židinio Vakarų Vokietijoje propagavimą svetimųjų tarpe sritis.

Šiam darbščiam sukaktuvinininkui linkime išstvermės, stiprybės, Dievo palaimos ir dar ilgų veiklos metų Vasario 16 gimnazijoje. St. N.

Bendrai paėmus, neturiu drąsos pasmerkti raudoną spalvą, nes ir Lietuvos vėliavose figūravo raudona spalva. Valstybinė vėliava buvo visa raudona, tik kampe buvo baltas Vytis arba Gedimino stulpai. Tautinės vėliavos taip pat trečdalis yra raudonos spalvos. Tai aš nedarau jokio skirtumo, ir savo vėliavos spalvas gerbiu visas vienodai.

S. Rusija raudoną spalvą padarė komunistų propagandos simboliu. Tai argi kalta raudona spalva, jeigu kalta komunistinė Rusija ją naudoja savo grobuoniškiems tikslams. Spalva yra nekalta, bet reikia žinoti, kad ji negali gintis. Tai aš jaučiu pareigą ją ginti ir tuo pačiu pasmerkti komunistinę Rusiją, kam ji tos gražios, žydrios spalvos priedangoje neša žmonijai vergiją, ir grobia taiką ir laisvę mylinčias tautas.

Paimkime Gegužės Pirmąją dieną. Ši diena beveik visam pasaulyje minima kaip darbo žmonių ir tautų solidarumo šventė. O čia iš tos dienos padarė komunistinė Rusija? Ji tą dieną pavertė komunistinės propagandos ir kariškos demonstracijos diena. Tai ar dėl to tą dieną ir kitiems reikia pasmerkti? Ne! Gegužės pirmąją visas pasaulis kaip šventė, taip ir švenčia, tik pasmerkė S. Rusiją, kam ji tą dieną pavertė komunistinės ir kariškos propagandos diena. Popiežius tą dieną net pavadino šv. Juozupo Darbininkų švente. Tai stiprus atkirtis prieš komunistų tą dieną skelbiamą propagandą.

Dar iki šiam laikui į raudoną spalvą žiūrima su pasibaisėjimu, lyg ji būtų kalta už visus komunistų veiksmus. Kaip minėjau, ji nekalta, tik kalti komunistai, kurie jos priedangoje neša pasauliui kruviną vergiją. Man atrodo, kad jau seniai buvo laikas sugrąžinti raudonajai spalvai jos turėtas gerąsias savybes. Kaip pasaulis mokėjo apginti Gegužės Pirmosios reikšmę, taip turėtų sugebėti apginti ir raudoną spalvą, kad ji nebūtų vien tik komunistų propagandos simboliu.

Suvalkijos Sūnus.

Algirdo Grigaičio foto nuotraukos fragmentas

Fotografas Algirdas Grigaitis su ponja Grigaitiene, kurio meniškų foto nuotraukų paroda dabar vyksta Balzeko muziejuje.

IRENA JOERG

AUKSINĖS SAGOS

(Tęsinys)

Ir Helenos mama nebuvo susižavėjusi dukters atidengta paslaptimi. Kas tai per istorija! kas per sentimentalumas! Iš kur toji romantika!? Ir dar tuo laiku, kai aplink dar tebelaišo karo ašaros, kai visur dar šitiek daug skurdo ir neviltingos. Ir iš viso kaip galima susižavėti kažin kokių svetimtaučiu, kurio net pavardės negalinti tinkamai išsakyti, kurio net profesijos nežinanti!

— O ar galėjau to klausinėti, tartum tik jo medžiaginę padėtis man terūpėtų! Visi dabar esame vienodi! Kas dar išliko gyvas, turi teisę gyventi, kaip nori. Pakankamai mes prisikankinome. Aš beveik kone visą savo jaunystę praleidau slėptuvėse — baimėje — alkyje. Man jau to užtenka!

Motinos akyse ašaros.

— Mes gyvename patį realistiškiausią amžių, — mėgino įtikinti dukterį. — Tas jaunikaitis tegu bus pats gražiausias, pats inteligentiškiausias ir šventojo padarumo, vis tiek jis yra ponas Niekas. Ir iš viso jis man atrodo neturįs jokios sąžinės... viliodamas jauną merginą...

Helen užlaužė rankas, tarsi maldai, ir šaukte šaukė:

— Tas tai neteisa! Jonas niekada manęs neviliojo! Nė mažiausiu mostu to neparodė! Niekados! — ją pačią skaudino jos žodžiai, kai ji dar pridūrė: — Dar nė karto manęs nė nepabučiavo...

— Bet kaip tai?... — stebėjosi motina. — kai tu pilna audros, nutraukusi atostogas išstis va-

landas pasakoji man apie tą Joną ir jo Lietuvą, dabar dar nori tvirtinti, kad...

— Tik klausyk, mamyte, — nenusileido Helen. — Joks išdidus vyras pirmai progai pasitaikius nepuola merginai ant kaklo. Tik bailiai naudojasi tokia taktika... nes jiems stinga vaizduotės. Man gi egzistuoja dar kita — bežodinė kalba... Ak, tik nekratyk taip galvos, mamyte! Žinau, tu tai nesupranti, bet įsivaizduok: be tėvynės, be ramybės, liūdesio lydimas, bet išdidus — toks yra Jonas! Karti svetimųjų duona, tamsi toji trobelninkės kamara, o jis — nepalaužiamas! Tik jo kalba, tarsi nuskriausto vaiko, apleisto ir benamio. Kodėl esi jam negera? Kodėl nenori atleisti jam jo pabėgėliško likimo? Kodėl nenori jo priimti? Dar kelios dienos, ir Jonas turės vėl keliauti, ieškodamas naujų gerų žmonių, naujos pastogės...

Nebaigė. Užsitarė brolio įrengtame kabinete ir, parkritusi odinėje sofoje, susimąstė. Ir jai pačiai pasirodė skaudžiai juokinga, kad ji taip atkakliai pasiryžo ginti savo laimę, kurią dabar, lyg staiga išliepsnojusią ugnį, jautė visoje savo būtybėje. Tegū niekas nedrįsta griauti jos sapnų! Tenedrįsta plėsti tų širdį svaiginančių svajonių, dėl kurių išsipildymo būtų pasiryžusi ir mirti...

Ne, sugrįžusi jau neleis jam daug kalbėti ar stebėtis. Susitikus su juo, paims abi Jono rankas į savąsias, prispaus prie de-

gančio veido ir tyliai jam pasakys...

Jis jai reikalingas kovai ir ramybei. Jai reikalingas jo kuklumas ir padėka, kurios susilaukė iš jo už kiekvieną menkiausią paslaugą. Pasakys Jonui, kad pamilo jo namų ilgesį, jo skausmų išdraikytą sielą, tas atviras, taip dažnai liūdnas akis, kad pamilo jo Lietuvą ir motiną ir kad pasiryžo jam visa tai atstoti...

Tyku buvo aplinkui, tarsi ir gamta ir žmonės susidomėję klausėsi jos nesuvaldomo ir dingingo širdies plakimo.

Minčių ir svajonių išsvarginta užmigo.

O rytą ją pažadino motinos beldimasis į duris. Ak, ji buvo čia pat užmigus — nenusirengusi, su bateliais.

Taisėsi susivėlusius plaukus ir nenorėjo tikėti, ką mama sakė, nes ji kalbėjo visai tyliai ir ramiai, ne taip kaip prieš tai.

— Nenorėjau vakar tavęs žadinti. Matai, aš buvau pamiršusi pasakyti, kad... na, taip... kad visi baltiniai Valterio spintoje svarūs ir beveik nauji... Marškiniai, kaklaraiščiai ir visa kita... Jei jau sakai, kad pabėgėlis... tik su kuprine... Taip pat suradau ir tas auksines sagas, žinai, baltinių rankovėms... Amžiną atilsį tėvas buvo Valteriui dovanojęs. Gulėjo stalčiuje prie senų laiškų. Tai, jeigu nori, jei nebus per išdidus... tasai tavo Jonas...

— tai pasakyk, — mažytis sveikinimas nuo — motinos...

Theresė stovėjo verandoje, persirišusi baltą prikyštę, po šventadienišką skara paslėpusi savo žilus plaukus, tarytum ekstazėje klausėsi iš bažnyčios sklindančios vargonų muzikos, ir atrodė, lyg tartum ji ką tik pasiekė rojus vartus, už kurių slepiasi stebuklingas pasaulis. Staiga pamačiusi sugrįžusią klebono seserėčią, net šūktelėjo išgąsdinta.

Helen stovėjo priešais ją ant akmeninių verandos laiptų. Ant rankų buvo persimetusi šviesų lietai, ant pirštų kabėjo mamos rūpestingai surištas mažutis ryšulėlis. Vėjas pleveno jos vasarinę suknelę, o iš jos akių blykčiojo paslaptingas džiaugsmas.

— Na, Therese, ar gerai rūpinaisi mūsų globotiniu? — šelmiškai šūktelėjo.

— Vaje, vaje, panele Helen — suplojo rankom Theresė. — Ir kas galėjo žinoti! tiesa, klebonas jau seniai žinojo... ir daktaras Burhet žinojo... tik mes... Vaje, o aš vis dar vaikata šen, vaikata ten... Kai jūs, Helen, buvote išvažiavusi, klebonas pasikvietė jį klebonijon, davė kambarį ir sutaną... Dabar pats daktaras Burhet groja vargonais, o kunigėlis Jonas...

(Nukelta į 6 psl.)

Balzeko muziejaus moterų vieneto (Women's Guild) valdyba. Iš kairės į dešim: pirmoji eilėje ponios Vito Zunas ir Kriauciūnienė, Stovi: p. Baltramaitienė, p. Aukers, p. Prūsienė, p. Zapolienė ir p. Olienė.

GAIDOS MUZIKAMS IR DAINININKAMS

"NAUJIENOSE" GALIMA GAUTI ŠIAS LIETUVIŠKŲ DAINŲ GAIDAS PIANUI:

1. Rinkinys lietuviškų liaudies dainelių ir šokių, 16 psl. Rinkinyje yra šios dainos ir gaidos:

1. Tegū giria šlamščia, užia, tra-ta-ta	8. Agūnėlės
2. Suktinis I	9. Vakar vakarėlį
3. Suktinis II	10. Augin tėvas
4. Kokietka	11. Meilės valsas
5. Padispanas	12. Siuntė mane motinėle
6. Vengerka	13. Čigonai
7. Klumpakojis	14. Pelėda
	15. Noriu miego

Šis gaidų rinkinys kainuoja tik \$1.00.

2. Stasio Šimkaus DAINOS, piano vienam balsui, 8 psl.

1. Plaukia sau laivelis	3. Kur bakūžė samanota
2. Pamylijau vakar	4. Ant marių krantelio

Šis rinkinys kainuoja \$1.00.

Šiuos gaidų ir dainų rinkinius galima gauti NAUJIENOSE. Jei atsiųsite čekį arba Money Orderį už gaidas ir pridėsite 25 centus persiuntimo išlaidoms, tai pasiųsime jas paštu. Čekius prašome išrašyti NAUJIENOMS ir pasiųsti tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 So. HALSTED ST., CHICAGO 8, ILLINOIS

AUKSINĖS SAGOS

(Atkelta iš 5-to psl.)

Kraujo srovė užtelėjo jos galvon ir tartum plūkdė ją nuo laiptų žemyn, į beribę bedugnę. Ji grimzdo ūkanoje, ir šviesa ūmai užgeso Helen akyse. Jau perbėgo šventkiemį, jau atplėšė bažnyčios duris...

Vargonai galingai griaudė Bacho preliūdą. Žinoma, taip galėjo groti tik daktaras Burhet.

Lėtai pakėlė galvą ir, plačiai pravėrusi akis, tarp smilkalų dūmų ieškojo jo veido... Tačiau girdėjo tik jo skambų balsą, tą patį liūdną, tik dabar majestotišką balsą, kuriuo jis taip dažnai pasakojo jai apie savo tėvynę.

— Judica me Deus et discerne causam meam...

Jos rankoje virpėjo ryšulėlis su auksinėm sagom, tartum jomis buvo norėjusi amžiams surišti jo dienas.

— Quia tu es Deus fortitudo mea: guare me repulisti...

“Paimk mane, paimk mane!” kažkas tyliai maldavo jos sienoje. O Bacho preliūdas dabar svaidė pergale, tai vėl nusižeminimu kilo iki žvaigždžių arba laukiniu skausmu trankėsi Nevilteje. Smilkalų kvėpėjime pynėsi žmonių maldavimai, o ten, prie didžiojo altoriaus, stovėjo atlapais baltiniais, dulkinais batais, suplyšusi kuprine — Jonas...

Žaibais sugrūmojo vargonai. Sugriaudė, kad vėl suskambėtų alleidimu, dalydami nuskriaustiesiems nežemiškas gėrybes.

Ant Jono pečių uždėta arnote žvakių šviesoje žėrėjo auksu išsiuvinėtos rožės. Jis bučiavo altorių, lenkėsi tarp ministrantų ir kėlė aukštyn taurę. Nuo jo skambaus balso visa bažnyčia tartum iki pamatų drebėjo.

— Sursum corda!

Ūkanos vėl grasino prazūdyti Helenos šviesą, bet ten, aukštai, ant vargonų, daktaras Burhet jai kalbėjo: “Kad jį surastum, turėjai jo netekti”...

Ar ne brangus tas ilgesys, kurs gyvena Neišsipildyme? “...kad Jį surastum... neišsipildė! neišsi...”

Išėjo iš bažnyčios ir bėgo, bėgo per šventkiemį, bėgo pro vartus, paskui per sodą į didžiulę dar nenušienautą pievą. O kai pajuto nesulaikomas ašaras, suklupo čia pat veidu į žolę ir pravirko. Atrodė, kad niekas pasaulyje neturėjo daugiau jėgų suramdyti to išsiveržusio skausmo.

Auksinių sagų ryšulėlis nuriudėjo kelis metrus žemyn, palikdamas gulėti baltų ramunių kere.

— Helen, Helen, na, jau užteks! kelkis! Mišios jau seniai pasibaigė. Klebonijoje laukia daktaras Burhet ir kunigas Jonas...

Jo balsą girdėdama, ji pakėlė akis į šalia stovintį dėdę kleboną. O jis šypsojosi visu savo šiltu gerumu, visa savo meile ir tartum gailėdamasis, lingavo galvą.

O kai pasuko klebonijos link, jis nuoširdžiai paklausė:

— Ar jau dabar lengviau?...

— Kas? ...ar dantys?...

Helen nukreipė galvą į šalį ir paraudo. Klebonas kiek nustebeš stabtelėjo, o ji skubinosi

IŠ NORTHSAIDĖS LIETUVIŲ PRAEITIES

Lietuvių Mechanikų ir Amatninkų Susivienijimas.

— Draugijų Sąryšis. — Vaidilų Brolija. — Morning Star Klubas. — Lietuvių Universiteto Klubas.

Lietuviai emigrantai, atsidūrę laisvame Amerikos kontinente, kai Lietuvoje likę tautiečiai tebebuvo caro žandarų akilai dabojami, parodė nepaprastą lietuvių ir tautybės atsparumą bei organizuotumą. Jie organizavo draugijas, klubus, steigė muzikos ansamblius ir scenos ratelius.

Tada buvo daugiau lietuviškų leidinių negu dabar turime. Knygų pareikalavimas buvo nepaprastas. Lietuvių agentūros platino knygas ir laikraščius. Atsimenu Bostono “Keleivio” siųsdavome Jos. F. Budrikui Čikagoje šimtus egzempliorių ir daug knygų, taip pat “Aušros” knygynas Bridgeporte platino lietuvišką spaudą. Roselande M. Valaskas ir daug kitų. Mes tada negalėjome įsivaizduoti, kad Lietuvoje buvo kas nors panašaus iki 1-mo pas. karo pabaigos.

Šiaurinė Čikagos dalis, vad. Northsaide, buvo gausiai lietuvių gyvenama. Be daugelio kitų šios apylinkės veikėjų, kai kurių jau nėra gyvųjų tarpe, K. Čepukas, žinomas veikėjas ir dabar tebėra SLA 226 kp. pirmininkas, išsaugojo kai kurių organizacijų rekordus bei protokolus. Šia proga ir norisi kaiti iš tų rekordų parašyti, nes jie atskleidžia praeities lietuvių gyvenimą, daug kam nežinomą, o kitiems jau beveik užsimiršęs dalykas.

Pas Kazį Čepuką yra vienos iš senesnių laikų lietuvių organizacijos, 1919 m. įsikūrusios Lietuvių Mechanikų ir Amatninkų Susivienijimo 1-mos kuopos protokolai. Pasirodo, kad 1919 m. rugpiučio 2 d. buvo susirinkęs būrelis lietuvių mechanikų ir Vincui Šliauteriui pirmininkaujant, nutarė suorganizuoti Mechanikų ir Amatninkų kuopą.

Rašo:

“1920 m. vasario 29 d. “Aušros” svetainėje, 3001 So. Halsted St., mechanikų susirinkimą atidarė K. Čepukas, o pirmininku buvo išrinktas P. Jakavičia. Buvo perskaitytas M. ir A. Susivienijimo statuto (konstitucijos) projektas ir su pataisymais užgirtas”, (Mechanikų ir Amatninkų Sus-mas, matomai, turėjo skyrius arba kuopas, nes šiame protokole minimos kuopos).

“Priėmus įstatus, buvo sukurta 1-ma kuopa. Šios kuopos

pridurti: — Nemaniau, kad dantys... tokių skausmų atneš... bet dabar nieko nelaukdama grįšiu miestan ir leisiu ištraukti...

— Juo geriau, juo geriau... — nenustodamas šypsojis, atsakė dėdė klebonas, — nes pačiam save gydyti nevisada ir pavyksta...

(Pabaiga)

Northsaidėje buvo gana gyvas ir nariais skaitlingas Ryfmetinės Žvaigždės (Morning Star) klubas, kuris įsikūrė bene 1906 m. Pradžioje narių turėjo 300. Bet sumažėjęs nariais iki 20-ties, prieš 7 metus likvidavosi. Išde dar turėjo 6000 dolerių. Pinigus nariai pasidalino.

Northsaidės Draugijų Komitetų posėdis

1916 m. rugsėjo 28 d. susirinko draugijų atstovai ir nutarė steigti Northsaidės Draugijų Sąryšį. Pirmininkavo J. Katilius, sekretorius buvo J. Degutis. Dalyvavo šių draugijų atstovai: Siuvėjų unijos lietuvių skyriaus J. Katilius ir P. Švelnis; iš Chicagos Liet. Savitarpinės Dr-jos — K. Čepukas; Vl. Prusis, V. Navikas ir J. Degutis; nuo Siuvėjų Savitarpinės Pašalpos Klubo — P. Rauskinas, K. Jankauskas ir K. Rugis; nuo SLA 226 kuopos — J. Kalainė.

Pirmame protokole yra užrašyta, kad tame pat posėdyje buvo nutarta steigti viešą knygyną, kad bendromis jėgomis rengs kultūrinius spektaklius ir, jei bus galima, užlaikys svetainę. Knygynas pasilaikys iš pelno, padaryto iš bendrų viešų parengimų. Nutarta, kad draugijos ir klubai, norėdami įstoti į Draugijų Sąryšį, moka \$5.00, kaip užtikrinimą, kad pasilaikys narių tarpe.

Buvo įsteigtas knygynas adr. 1617 N. Robey St. (dabar Damen Ave.). Viename protokole rašoma, kad knygynas turtingas visokiomis knygomis ir kad labai daug skaitytojų. Dežuruotojas vakarais turįs dirbti iki vėlumos.

1919 m. gruodžio 31 d. “Pirmyn” choras prisidėjęs prie Draugijų Sąryšio.

Matomai, viešas knygynas buvo perkeltas į naujas patalpas, Liuosybės svetainę, 1822 W. Wabansia Ave. 1921 m., kur lietuviai per daug metų ten šaukdavo susirinkimus. 1922 m. spa-

(Nukelta į 7 psl.)

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdraustiesiems nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudos tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudos mokestis \$2.00 i metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės i kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA
307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

IŠ NORTHSAIDĖS LIETUVIŲ PRAEITIS

(Atkelta iš 6-to psl.)

lio 26 d. protokole yra tokia pastraipa:

"Galų gale prieita prie tokio išvedimo, jog kaip galima tvarkingiau apsieiti knygyno kambariuose, kad uždrausti rūkyti ir nedaryti periškadų skaitytojams".

Draugijų Sąryšio didelėje, kietais apdarais knygoje yra prirašyta 247 puslapiai. Tai daugelio metų gyvavusios organizacijos istorija. Toje knygoje yra daug pavardžių, kas buvo valdybose ir t. t. Bene paskutinis Draugijų Sąryšio susirinkimas įvyko 1931 m. birželio mėn. 1 d. V. Vilio bute. Tame protokole tarp kita ko sakoma:

"Vienbalsiai nutarta Northsaidės Draugijų Sąryšį likviduoti, o Sąryšio pinigus išaukoti sekančiai: "Pirmyn" chorui \$50.00. Vaikų draugijėlei "Bijunėliui" \$25.00, o likusius pinigus pasiūsti į Lietuvą kokiam labdariniam draugijai, pagal valdybos nuožūrą. Paskutinio protokolo gale yra pažymėta, jog \$30.00 (160 litų) pasiūsta Lietuvon Sociademokratų vardu. Salės bei knygyno baldai būvę parduoti. Protokolą pasirašo:

C. Kairys, pirmininkas
K. Čepukas, sekretorius

Vaidilų Brolija susiorganizavo 1923 m. šios rinktinės grupės sumanytojas buvo velionis Dr. Antanas Montvidas. Jis visą laiką ir vadovavo. Vaidilų Brolija susiorganizavo Northsaidėje Lietuvos svietainėje, kur buvo lietuvių visuomeninės veiklos centras. Tik vėliau susirinkimus šaukdavo masonų salėje, prie North ir Leavitt gt., nes ir Vaidilų Brolija buvo masoniško pobūdžio, bet jos ideologija rėmėsi senovės lietuvių tradicijom bei pagonišku ritualu. Įstojantis į brolijos narius, turėjo išlaikyti nelengvus "egzaminus", panašiai kaip masonai daro. Visa ritualų bei ceremonialų procedūra buvo laikoma paslapy, tikslai brolijos nariai žinojo. Perėjęs kvotimus asmuo užsimokėdavo \$25.00 įstojimo mokesčių.

Vaidilų Brolijos valdyba susidėjo: Krivis, Didysis perkūnas, Mažasis perkūnas, Žaibas ir Vyriausias Vaidila.

Jau nėra Vaidilų Brolijos, tai nėra nei paslapčių. Tarp ilgokos ritualo programos, yra tokia priesaikos pastraipa:

"Kandidatas, vedamas uždeda žaibui ant peties savo kairiąją ranką.

"Perkūnas: Keliauk paskui šviesųjį žaibą ir nesibijok, nes kas seka šviesą, tas nežūsta".

Prie Vaidilų Brolijos priklausė mūsų inteligentija. Buvo gan skaitlinga fraternalė lietuvių organizacija.

1928 m. Vaidilų Brolijai pagaminau Birutės kalno repliką su "Amžinosios ugnies" aukuru. Lietuvoje lankydamasis specialiai nuvykau į Palangą

pamatyti tos istorinės vietovės. Toji replika (su aukuru) buvo naudojama brolijos sueigose.

1934 m. Vaidilų Brolijoje narių skaičiui sumažėjus, organizacija baigė savo dienas. Be to, ekonominės krizės metais brolijos 600 dol. padėtų į banką, žuvo.

Lietuvių Universiteto Klubas

Dar viena senesnių laikų jaunų lietuvių organizacijų Northsaidėje buvo, tai Lietuvių Universiteto Klubas. Šis klubas buvo suorganizuotas K. Čepuko iniciatyva, jo namuose adr. 1534 N. Oakley Ave. 1931 m.

Žinias ėmiau iš senų paties Čepuko užrašų. Jis rašo:

"...kadangi mūsų duktė Valerija buvo Northwestern universiteto studentė, dažnai čia sueidavo dvi sesutės Valerija ir Aldona Genaičiūtės ir Albertas Lydy-Lidikevičius. 1931 m. rudenį šiems keturiems studentams K. Čepukas pasiūlė sumanytą susiorganizuoti.

"Šie keturi jaunuoliai tuo pasiūlymu susidomėjo ir pradėjo tartis. Čepukas pateikė tris tikslus, kurie draugijai reikalingi. Tai yra šie: 1) informacijomis apsieisti su kitų universitetų studentais. 2) Savišalpa, sudarant pinigine paramą tiems nariams, kuriems būtų reikalinga ir 3) išlaikymas lietuviybės, kultūrinė veikla tarp lietuvių.

"Tais tikslais ir buvo suorganizuotas lietuvių studentų klubas tą pačią dieną. Pirmieji buvo keturi, kurie sudarė valdybą: Albertas Lydy, Valerija Čepukaitė, Valerija ir Aldona Genaičiūtės. Albertas Lydy tapo pirmininku. Po to įvykio K. Čepukas pasikvietė į talką p. Juozą Pronskų, kuris dirbo Naujienose,

"Kai Naujienose buvo paskelbta, kad yra suorganizuotas universitetus lankančių studentų klubas ir kvietė prisidėti kitus. Pirmieji prisidėjo prie klubo. Prisidėjo Jonas Balandas ir Ant. Stelmokas. Jie pradėjo atvesti ir daugiau studentų. Klubą jie pavadino: Lithuanian University Club. Susirinkimus šaukdavo kas antra savaitė Čepukų namuose.

"Kai susibūrė nemažas būrelis studentų, jie sumanė sušaukti Čikagos lietuvius, lankančius universitetus bendrą susirinkimą. K. Čepukas pakvietė naujieniečius Dr. P. Grigaitį, Juozą Pronskų, V. Pošką, M. Jurgelionienę ir jaunuolių tėvus.

"Čepukų bute susirinko apie 40 žmonių — mokinių ir svečių. Susirinkimui naujieniečiai savo kalbose jaunuolius p a g y r ė dėl jų užsibrėžto tikslo ir kvietė dirbti kultūrai ir lietuviybei."

Prie Lietuvių Universiteto Klubo priklausė apie 30 studentų.

Northsaidėje dar tebegyvuoją SLA 226 kuopa ir Humboldt Parko Lietuvių Klubas. Pastarasis nariais skaitlingas ir veiklus. Klubo pirmininkas F. Prūsis, o SLA 226 kp. pirm. K. Čepukas.

IŠ PRAEITIS

J. VLKS.

V. Kudirkos laiškas carui

Vincas Kudirka (1858-1899), studijuodamas medicinos mokslus Varšuvos universitete, turėjo nemažą pažinčių tarp lenkų studentų. Buvo jo sumegzti ryšiai su lenkų studentų socialistų sąjudžiu, nors pats V. Kudirka nieko bendro su tuo socialistiniu judėjimu neturėjo.

Gal dėl aiškios V. Kudirkos rašyenos lenkai studentai iš socialistų tarpo paprašė Vincą Kudirką jiems parašyti pogrindžiui skirtą atsišaukimą. Matyti norėta toks atsišaukimas hektografuoti ir tada didesniu skaičiumi jis platinti.

V. Kudirka sutiko saviems pažįstamiems patarnauti, — prašytą atsišaukimą perrašyti ir įklimpo į caro žandarmerijos nagus. Iš jau suimty lenkų socialistų žandarai susekė, kas tą atsišaukimą perrašė, ir V. Kudirką suėmė. Teko jam kalėti keletą dienų ir buvo išmestas porai metų iš universiteto, be teisės persikelti į kitą universitetą. Iš kalėjimo tuoj buvo paleistas padėjus užstatą.

Tada Vincas Kudirka sumetė parašyti malonės prašymą pačiam carui.

(Štai V. Kudirkos prašymas, kuris buvo atspausdintas prieš 45 metus Kibirkšties Nr. 2 su nepalankiais aiškinimais ir įtarinėjimais; žinoma, V. Kapsuko, nors ir pasisavino jis iš V. Kudirkos slapyvardį, vieton Kapsokapsuko, bet nepavykus jam išigalėti Varpe, tada V. Kapsukas bet kuria proga nickino V. Kudirką. Ir dabar Lietuvos nūdienės jos padėties ramsčiai šnairuoja ir V. Kudirka, nėra jų gerbiamas nei jo raštai spausdinami. Seka V. Kapsuką, nударdėjusį į bolševikų pakalnę, laiku mirusį ir tuo būdu išvengusį Aleksos - Angariečio ir kitų likimo.

Buvusio Imperatoriško Varšuvos universiteto Medicinos fakulteto 4-jo kurso studento

VISŲ ZEMIAUSIAS PRAŠYMAS

Jūsų Imperatoriškoji Didybė,
Visų maloningiausias
Monarche!

1885 m. rugsėjo 18 d. aš buvau areštuotas Varšuvoje ir kaltinamas už priklausymą slaptai draugijai. Mano kaltė buvo ta, kad aš, pažįstamo draugo prašomas, perrašiau kelis lakštus neleisto cenzūros rašto, nenumanydamas to peržengiančio įstatymus suvartojimo, kuriam perrašytasis mano raštas buvo skiriamas. 19-kai dienų praėjus, t. y. spalio 1 d., aš buvau paliuo-

čia suminėtas buvusių draugijų rekordus ir protokolų knygas turi Northsaidės veikėjas Kazys Čepukas. Jis juos išsaugojo, bet kas juos toliau saugos, kaip istorinę medžiagą? Mūsų kultūrinės įstaigos turėtų tuo pasirūpinti.

M. Sileikis

suotas, įnešus užstatą. Šių metų gegužės mėnesį įvyko paskelbimas nusprendimo, kuriuo man paskaitytas pabaudon areštas per tardymą. Norint aš po to arešto, taisyklėms studentams vaduodamasis, per du metus klausiau lekcijų, bet nebuvau prileistas prie egzaminų, o dabar man pareikšta, kad Universiteto Tarybos nutarimu aš prašalintas dviem metams iš studentų skaičiaus ir atimta man teisė įstot į kitą mokyklą. Tuo būdu visiškai bergėdžiai pamedamas 4 metus, aš išdrįstu kreiptis į Jūsų Imperatoriškos didybės Maloningumą ir visų nužemintai prašyti žvilgtelt Maloninga Akia (visur pabraukta originale, V. K.) į mano nusikaltimą, kurį aš padariau dėl savo nepatyrimo ir lengvatikėjiškumo, įsakyt sugražint mane į studentų skaičių be jokių termino apribavimų, duot man galimybės pabaigt universitetą ir tolimesne savo tarnyba įrodyt, kad aš buvau vertas tos malonės.

Jūsų Imperatoriškos Didybės
ištikimas valdinys

Vincas Kudirka

Vincas Kudirkos laiškas carui buvo išimtinai jo asmeninis reikalas. Jis pasiryžo gelbėti savo padėtį, dėti pastangas, kad galėtų baigti medicinos mokslo studijas. Laiške jokio ypatingo nusizeminimo carui nebūta ir tik vienintelis pažadas įrodyti, kad jis vertas caro malonės.

Ir tiesa, Vincas Kudirka visu savo gyvenimu įrodė, kad jis buvo ir pasilikto vertas Lietuvos didvyrio vardo. Caro valdžiai nepasidarė ištikimas, nors ir malonės prašymu buvo atleistas nuo numatytos bausmės.

O jei V. Kudirka būtų susitaikęs anuo met su likimu, tai yra neparašęs rusų carui malonės prašymo, vargu šiandien mes jį prisimintume ir ar dainuotume jo — Lietuva tėvyne mūsų, tu didvyrių žemė.

Neskubėkime ir dabar teisti mūsų tautiečius, gyvenančius Lietuvoje, kurie, iš tolo žiūrint, gal kaip kada pasielgia ne taip, kaip mes norėtume. Nėra tokio nusikaltimo, kuris geru darbu neišperkamas.

LIETUVIŲ MENAS

Iš Balzeko muziejaus foto archyvų

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

Zitos Sodeikienės paroda Los Angeles

Dailininkės Zitos Sodeikienės kūriniai, jau pasklidę Chicagos lietuvių ir amerikiečių visuomenės tarpe, pirmą kartą bus pristatyti Los Angeles lietuviams Akademikų skautų rengiamoje jos individualinėje parodoje.

Paroda įvyks liepos 12–13 dienomis, šv. Kazimiero parapijos patalpose.

Zita Sodeikienė yra baigusi Čikagos Meno Institutą, kur jos pagrindinė šaka buvo pritaikomas menas. Nors šiuo metu Zita Sodeikienė daugiausia reiškiasi tapyboje bei kolaže, ji tuo neapsiriboja. Eilę metų dirbusi savo srityje, lietuviams ji yra žinoma kaip vaikiškų knygų

ilustratorė ir „Laiškai Lietuviams“ meninė redaktorė.

Nuo 1963 metų priklausanti Jaunųjų dailininkų DAILĖS klubui, Zita Sodeikienė dalyvauja metinėse klubo parodose ir yra laimėjusi Čiurlionio Galerijos atžymėjimą. Ji yra dalyvavusi kviestinėse parodose amerikiečių tarpe ir taip pat yra suruošusi individualines parodas Čikagoje, 1965, 1966, ir 1968 metais. Be pavienių asmenų, jos darbus yra įsigiję Balzeko Muziejus, Čiurlionio Galerija, Standard Federal Savings and Loan, ir Vincent Price Galerijos.

Nors Zita Sodeikienė reiškiasi kaip jaunosios kartos dailininkė, kritikai jos darbus apibūdina kaip subrendusios dailininkės kūrybą. Ji yra žinoma kaip dailininkė išvysčiusi savitą sti-

lių, paremtą stiprių techniku išpildymu. Apie 1968 m. DAILĖS parodoje išstatytas jos drobes p. Priešpylis „Drauge“ pastebi, kad „... akrilika ir rašalu atlikti darbai liudija ne tik dailininkės lakią fantaziją, bet ir nepaprastą kantrybę ir kruopštumą. Neseniai įvykusioje Čikagoje parodoje, jos darbai sudarė didelį įspūdį senųjų ir jaunųjų lankytojų tarpe ir tapo atžymėti pirmąja premija. R. Zailskis, aprašydamas parodą, pažymi, „Sodeikienės kūryba drobėje turi retą stiprumą, rodo dailininkės teptuko griežtą kontrolę formų išbaigime ir duoda jos tapybai malonų sklandumą“.

Šiomis dienomis reta dailininkų, kurių idėjos ir technika sudarytų vieningą visumą. Vien dėl to Zitos Sodeikienės paroda verta pamatyti visiems Los Angeles lietuviams.

— Valstybė, kuri neišleidžia iš užsienio nei knygų, nei laikraščių, yra tamsiausias kraštas, nes josios žmonės uždaryti nuo pasaulio dvasios kalėjimais.

DAILĖS PARODOS

ALGIRO GRIGAIČIO FOTO PARODA BAIGIASI

Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, 4012 Archer Ave., nuo birželio 7 d. vyko mūsų visuomenei gerai pažįstamo fotografo Algirdo Grigaičio meniškų foto nuotraukų paroda. Buvo išstatyta keletas desėtkų ekspresingų nuotraukų. Tame skaičiuje nemažai abstrakčioje formoje fotografas techniškomis priemonėmis sugebėjo sukurti tam tikrus „nefotografiškus“ įvaizdžius, kurie labai skiriasi nuo realistinių formų. Nuotraukos pasižymi dideliu jautrumu, momento pagava, geru kontrastu tarp šviesos ir tamsos. Bet už vis svarbiau, kad fotografas ieško idėjos ir kartu estetinio išgyvenimo.

A. Grigaičio paroda žmonės domėjosi ir gausiai lankė.

CHICAGO TRIBUNE APIE M. IVANAUSKĄ

Chicago Tribune sekmadieninėj laidoj birželio 29 d. įsidėjo dail. Mikalojaus Ivanausko liepsnos tapybos paveikslą nuotrauką per tris skiltis. Paveikslą Ivanauskas padovanojo kardinolui Antonio Samore.

Šis Ivanausko paveikslas pavaizduoja Vilnių ir vytį. Paveikslas pakabintas Vatikane.

Kitą to paties paveikslą nuotrauką per 4 skiltis gegužės 9 d. įsidėjo „Cicero Life“ laikraštis. Prie paveikslą stovi kardinolas Antonio Samore ir kiti dvasiškiai Romoje.

Dail. M. Ivanauskas ne tik išpopuliarino liepsnos tapybos (pirografikos) techniką, bet ir pats plačiai išgarsėjo, ypačiai kitataučių visuomenėje. Praėjusiais metais jis buvo pakviestas šios technikos metodus dėstyti YMCA kolegijoje ir kitose mokyklose. Šia proga tenka pastebėti, kad dail. M. Ivanauskas yra sukūręs labai gerų meno kompozicijų, net spalvas bei tonus išgaudamas.

KAS NORĖTŲ ŠIOJ PARODOJ DALYVAUTI?

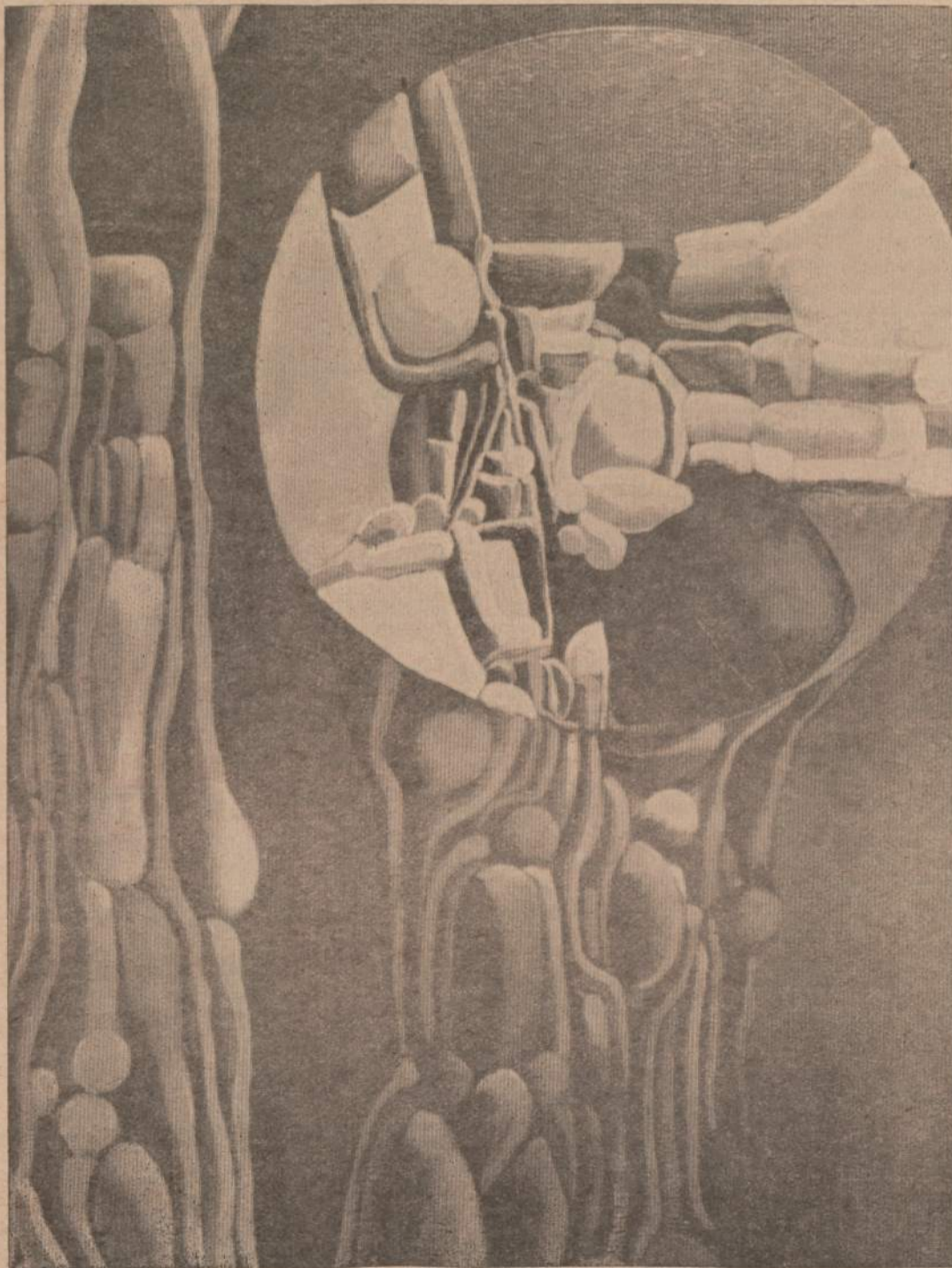
Liepos 25 ir 26 d. d. bus 6-ta kasmetinė Lawndale dailės paroda, adresu Arthington St. ir Homan Ave. (Sears YMCA Art Club) patalpose.

Norintieji šioj parodoj dalyvauti, turi susižinoti su parodos rengėjais skambinant tel. NE 8-3800. Dėl aplikacijų rašyti: Lawndale Art Fair — Sears YMCA, 3210 W. Arthington St., Chicago, Ill. 60624.

Skiriamos trys premijos — 1) \$200, 2) \$125.00, 3) \$75.00. Parodos dalyviams reikės mokėti \$5.00 suaugusiems, \$1.00 jaunuoliams.

Aplikacijoje reikės pažymėti savo specialybę, profesionalas, mėgėjas ar mokinys.

Paroda tęsis tikrai dvi dienas.

ZITA SODEIKIENĖ

A. Kezio nuotrauka

„METAFIZINIS ATSPINDYS“ (Aliejus)